

BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN KENT EKONOMİSİNE ETKİSİ: SİİRT İLİ ÖRNEĞİ*

Mehmet DAĞ*
Derya KADIOĞLU**

Özet

Bankalar, ekonomide fon akışını sağlamak dışında kaydi para yaratmak, gelir ve servet dağılımını etkilemek, para ve maliye politikalarının yürütülmesine yardımcı olmak gibi ekonomi açısından çok önemli başka fonksiyonlara da sahiptir. Bankacılığın büyümesi ve gelişmesi ekonominin de büyümesi ve gelişmesine neden olacaktır. Bankacılık ve finans sektörü ekonomik aktivitenin artırılması ve hızlandırılmasında, girişimciliğin refaha dönüştürülmesinde en temel unsur olan “para”nın arzı ve talebini ve fiyatını belirlediği kritik sektördür. Finansmana erişim imkânlarının kolay veya kısıtlı olması, bunların doğru veya hatalı kullanılması kurumsal yaklaşımla doğrudan ilişkilidir. Ekonomik ve sosyal kalkınmanın yolu nitelikli ekonomik büyümeden, nitelikli büyüme ise sağlam bir iktisat ve finans politikasından geçmektedir. Bu nedenle gerek ulusal düzeyde gerekse bölgesel ölçekte ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için finansal araçların uygun şekilde girişimler ve üreticilerin kullanımına uygun koşullarda sunulması gerekmektedir. Siirt bankalarında bulunan tasarruf değerleri bakımında resmi kuruluşların mevduatları %32 ile %47 arasında seyrederken aynı oran ülke genelinde %3,37 ile %5,48 arasında seyretmiştir. Bu oranlar bizi merkezden gelen yardımlarla geçinen bir il profiline götürmektedir. Şahsi tasarrufların oranı %43,02 olup ülke genelinin altındadır. Siirt kredi/mevduat oranı bakımından ülke ortalamasının çok üstünde kalmıştır. Bu durum ilin sahip olduğu tasarrufun çok ötesinde borçlandığını, kullandığı kredileri üretken alanlar yerine hane halkı tüketimi ve refah düzeyinin artırılmasına dönük olarak kullandığı sonucunu doğurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Finans, Ekonomi, Siirt

THE EFFECT OF THE BANKING SECTOR ON THE URBAN ECONOMY: THE CASE OF SIIRT

Abstract

In addition to ensuring the flow of funds in the economy, banks also have other important functions in terms of economy such as creating dematerialized money, affecting the distribution of income and wealth, and helping to execute monetary and fiscal policies. The growth and development of banking will cause the economy to grow and develop. The banking and finance sector is a critical sector in which the supply and demand and price of "money", which is the most fundamental element in increasing and accelerating economic activity and transforming entrepreneurship into prosperity, is determined. Easy or limited access to finance, correct or incorrect use of them is directly related to the institutional approach. The way to economic and social

*Bu çalışma Doç.Dr. Mehmet DAĞ danışmanlığında Derya KADIOĞLU tarafından hazırlanan "Bankacılık Sektörünün Bölgesel Kalkınmadaki Önemi: Siirt Örneği" başlıklı dönem projesinden üretilmiştir.

*Doç. Dr., Siirt Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, mehmet.dag@siirt.edu.tr,

 ORCID: 0000-0003-2206-2184.

** derya.kadioglu@vakifbank.com.tr, ORCID: 0000-0002-5237-6611.

development is through qualified economic growth, and qualified growth is through a sound economic and financial policy. For this reason, financial instruments should be provided under suitable conditions for the use of enterprises and producers in order to achieve economic development both at national and regional scale.

In terms of savings values in Siirt banks, the deposits of official institutions ranged between 32% and 47%, while the same ratio was between 3.37% and 5.48% throughout the country. These rates lead us to a province profile that lives on with the aid from the center. The rate of personal savings is 43.02%, which is below the country average. Siirt remained well above the country average in terms of loan / deposit ratio. This situation leads to the conclusion that the province borrows far beyond its savings and uses the loans it uses to increase household consumption and welfare instead of productive areas.

Keywords: Banking, Finance, Economics, Siirt

GİRİŞ

Bankalar, kaynak fazlası olan kişi ve kurumlardan toplanan kaynakların fon talebi olan kişi ve kurumlara belli bir tutar karşılığı kredi şeklinde verilmesine aracılık eden finans kuruluşlarıdır. Bu şekilde bankalar tasarruflar ve yatırımlar arasında en uygun şekilde değişimin gerçekleşmesini sağlayan kuruluşlar olarak çok önemli bir görevi yerine getirmektedirler.

Bankalar ekonomide fon akışını sağlamak dışında kaydi para ortaya çıkarmak, gelir ve servet dağılımını etkilemek, para ve maliye politikalarının yürütülmesine yardımcı olmak gibi ekonomi açısından çok daha önemli başka işlevlere de sahiptir. Bankacılık sektörünün kuvvetli olduğu ülkelerin ekonomileri de güçlüdür. Bankacılık sektörünün büyümesi ve gelişmesi genel anlamda ekonominin de çok daha büyümesine ve gelişmesine neden olacaktır. Finans piyasaları içerisinde bankacılık sektörü ne kadar kuvvetli ve sağlam ise ekonomik büyümede o kadar yüksek olacaktır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında öncelikle büyüme ve kalkınma göstergeleri hakkında kısaca bilgi verildikten sonra Türkiye'nin büyüme ekonomik büyüme ve kalkınma göstergelerine değinilecektir. İkinci bölümde Bankacılık sektörünün Türkiye'nin yerel ve bölgesel ekonomilere katkıları değerlendirilecektir. Üçüncü bölümde

ise Siirt ekonomisinin genel durumu ile bankacılık sektörünün Siirt ili özelinde bölgesel gelişmeye etkisi değerlendirilecektir.

1. Ekonomik Büyüme, Kalkınma Kavramları ve Türkiye’de Ekonomik Kalkınma Göstergeleri

Bir ülke veya bölgedeki ekonomik aktivitenin ve refah düzeyinin belirlenmesine ilişkin çeşitli göstergeler kullanılmaktadır. Belki de bunların en başında geleni ekonomik büyüme ve kalkınma kavramlarıdır. Ekonomik büyüme ve kalkınma zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılsa da farklı anlamları ihtiva etmektedir.

Ekonomik büyüme bir ülke veya bölgedeki ekonomik büyüklüğü milli gelir hesaplarının belirli bir dönemde (genelde 3 aylık/çeyreklik ve yıllık) gösterdiği değişimi ifade etmektedir. Ekonomik büyümenin ölçülmesinde ilk kez Kuznets (1955)’in “Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı” makalesinde temel gösterge Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’dır. Bu değer reel artış o ülkenin ve/veya bölgenin ekonomik büyümesini ifade etmektedir. Bu çalışmada, ayrıca milli gelir hesapları için büyük önem arz eden tasarruf ve yatırım kalemlerinin nasıl ölçüleceği ile “kalkınma” kavramını da bünyesinde barındıran “*Fert başına GSYH ile Gelir Dağılımı*” hususları da açıklanmıştır (Kuznets, 1955: 5).

Ekonomik literatüründe neoklasik, içsel büyüme, kurumsal yaklaşımlar vd. teoriler zaman içinde gelişse de bir bölge veya ülke için en temel büyüme göstergeleri GSYH ve alt göstergeleri olmuştur. Ekonomik büyümenin ölçülmesinde kullanılan ve kalkınma ve refah ile ilişkili diğer hesaplar dünyada “Milli Gelir Hesapları” olarak ifade edilen “Milli Hesaplar Sistemi (System of National Accoutns – SNA)” yöntemleriyle ölçülmektedir. “Ulusal Hesapların” bir ülke ve/veya bölgede nasıl ölçüleceğine ilişkin çalışmalar Birleşmiş Millet, OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ve Avrupa Birliğinin ekonomi ve istatistik

birimleri tarafından tüm üye ülkelerin katkılarıyla ve onaylarıyla hazırlanmaktadır (United Nations, 2019) (Avrupa Birliği, 2019) (OECD, 2019).

Türkiye’de Resmi İstatistik Programı’nın yürütülmesi görevini haiz ve milli gelir hesaplarından sorumlu kuruluş Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Başkanlığıdır. TÜİK, Birleşmiş Milletler, OECD ve Avrupa Birliği ile tam uyumlu şekilde Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve Kalkınma Göstergelerini çeyreklik ve yıllık bazda açıklamaktadır. TÜİK internet sitesinde Türkiye’nin ekonomik büyüme ve ekonomik ve sosyal kalkınmasına ilişkin göstergelere (sektörel üretim, istihdam, yatırım, tüketim, arz ve talep, verimlilik vd.) erişim sağlanabilmektedir (TÜİK, 2019).

1.1. Kalkınma Kavramı

Kalkınma kavramı en kısa tanımıyla “refah düzeyindeki artış”tır. Bir ülkede refah sadece ekonomik değil sosyal ve kültürel boyutları da içermektedir. Kalkınmanın gerçekleşebilmesi için ekonomik ve sosyal yapıda değişimlerin gerçekleşmesi zorunludur. Bu değişim gerçekleşirken ülkedeki belli bir kesim veya gruptan öte belirli bir bölgenin sosyal ve ekonomik yapısının değişmesi gerekmektedir. Yani o bölgede yaşayan bireylerin ülkenin artan refahından dengeli ve eşit biçimde pay alması gerekmektedir.

Dengeli bir kalkınma için kalkınmanın ölçülmesi çok önemlidir. Fert başına düşen GSYH, Gelir dağılımı, işleyen piyasa yapısı, adil rekabet ve yatırım ortamı, ortalama eğitim yılı, ortalama yaşam beklentisi, sürdürülebilir çevrenin korunması, Ar-Ge ve inovasyon kapasitesi, işleyen demokrasi, hukukun üstünlüğü, kadın hakları, bireysel hak ve hürriyetler vd. göstergelerde eğitim, sağlık, çevre ve siyasi tematik

alanlarda yer alan kalkınmanın ölçülmesinde kullanılan diğer göstergelerdir.

1.2. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma İlişkisi

Ekonomik büyüme ve kalkınma metodolojik ve teorik olarak; (1) Pozitivist/Neoklasik, (2) İçsel büyüme ve (3) Kurumsal olmak üzere 3 gruba ayrılmaktadır. Neo-klasik gelenek Adam Smith'e dayanmaktadır. Modern iktisadın kurucusu İskoçyalı Adam Smith'e ait Ulusların Zenginliği (The Wealth of the Nations) kitabının iki ana vurgusu vardır. Birincisi; fayda teorisini görünmez el ile ortaya koyarak, herkesin faydasının toplamı toplumsal faydayı oluşturduğu varsaymaktır.

Romer (1986,1990) ve Lucas (1988)'in öncülüğünü yaptığı, Schumpeter (1939,1947)'in inovasyon yaklaşımından esinlenen ve Solow (1956,1957)'un çalışmalarına dayalı İçsel büyüme modellerinde ise dışsal bir faktör olan “bilgi” ve “bilgi ile ilişkili insan sermayesi, know-how ve teknoloji” içsel hale getirilmektedir.

Kurumsal yaklaşım ise Veblen (1919)'in yaklaşımına dayanmakta, daha çok büyümenin ve kalkınmanın kaynağı olarak kurumsal faktörler olduğunu ileri sürmektedir. Günümüzde North (1991) ve Acemoğlu (2001) kurumsalcı ekolün önde gelen temsilcisidir (Acemoglu, Johnson, & Robinson, 2001: 1378). Bu yaklaşıma göre bir aynı coğrafi bölgede sınırın bir tarafından gelişmiş diğer tarafında gelişmemiş iki farklı ekonominin yer alması o sınırın her iki tarafındaki kurumsallığın, kapasitenin ve insan kaynağı niteliği ile ekonominin hangi düzen ve normlar çerçevesinde işlediğinin bir göstergesidir.

Ekonomik büyüme ve kalkınma birbirleriyle güçlü bir bağa sahip, bir ülkenin ekonomik ve sosyal potansiyelini yansıtan fakat farklı anlamlar ihtiva eden kavramlardır. Ekonomik büyüme daha çok niceliksel ve ulusal düzeydeki hesaplara odaklanırken, kalkınma sosyal boyutu da

içercek şekilde “niteliksel” hususlara ilişkindir. Ekonomik büyüme üretim kapasitesi, istihdam, net işletme artığı, tüketim, ihracat, kamu harcamaları, ihracat ve ithalat hesaplarındaki artışlar neticesinde elde edilen reel milli gelir artışını ifade ederken, kalkınma ise bunun ötesinde uzun dönemde ekonomik, girişimci kültür, sosyal, kültürel bakımdan refah düzeyindeki artış olarak ifade edilebilir.

Bankacılık ve finans sektörü ise yukarıda bahsettiğimiz hususların gerçekleşmesinde ekonomik aktivitenin artırılması ve hızlandırılmasında, girişimciliğin refaha dönüştürülmesinde en temel unsur olan “para”nın arzı ve talebini ve fiyatını belirlediği kritik sektördür. Ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve ölçülmesi para ile gerçekleşmektedir. Finansmana erişim imkanlarının kolay veya kısıtlı olması, bunların doğru veya hatalı kullanılması kurumsal yaklaşımla doğrudan ilişkilidir.

Ekonomik ve sosyal kalkınmanın yolu nitelikli ekonomik büyümeden, nitelikli büyüme ise sağlam bir iktisat ve finans politikasından geçmektedir. Bu nedenle gerek ulusal düzeyde gerekse bölgesel ölçekte ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için finansal araçların uygun şekilde girişimler ve üreticilerin kullanımına uygun koşullarda sunulması gerekmektedir.

İktisat politikası altında, Para ve Maliye Politikasına ilişkin Keynesyen ve Monetarist olmak üzere iki temel farklı yaklaşım bulunmaktadır. Para arzı üzerine odaklanan bu görüşlerde, Keynesyen yaklaşım iktisat politikasında kamu müdahalesinin belirli şartlarda zorunlu olduğunu savunmakta, üretim kesimi ile finans sektörü arasındaki ilişkiyi faiz oranı üzerinden kurmaktadır. Keynes'e göre para arzı dışsaldır ve nedensellik ilişkisi paradan fiyatlara doğrudur (Cengiz, 2008: 120). Bu amaçla, kamu keynesyen yaklaşım çerçevesinde teşvik, hibe ve destekleme politikaları uygulamaktadır.

Friedman (1953)'a göre ise paranın arzı ile enflasyon arasında bir ilişki miktar teorisi ile açıklanmaktadır. GSYH, fiyat düzeyi, genel ücret düzeyi vb. değişkenler üzerinde en önemli faktör paradır. Devletin piyasaya müdahale etmemesi gerektiğini, piyasanın kendiliğinden dengeye geleceğini varsaymakta, devletin rolünün düzenleyici çerçeve ile sınırlı kalması gerektiğini savunmaktadır.

1.3. Türkiye'de Seçilmiş Ekonomik Büyüme ve Kalkınma Göstergeleri

Bu çalışma kapsamında TÜİK Ulusal Hesaplar ve Sosyal Kalkınma göstergeleri ile Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Endeksi göstergelerinden faydalanılarak Türkiye'nin Ekonomik Büyüme ve Kalkınma Performansı ortaya konulacaktır.

Aşağıdaki tablodan görüleceği üzere Türkiye ekonomisi cari yıl dolar (\$) fiyatlarıyla 2001-2018 döneminde 201 milyar \$'dan 784 milyar \$'lık büyüklüğe erişmiştir. 18 yıllık dönemde ülke (yıl ortası) nüfusu da 61.1 milyondan 81.4 milyona yükselmiştir. Aynı dönemde, ülke ekonomisi net yıllık bazda 583 milyar \$ büyümüş, buna karşın nüfus artışı da 16,3 milyon kişi artmıştır. Ekonomik büyümenin nüfus artışından önde olması refah gelişiminin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu durum, fert başı GSYH değerlerine de yansımış, aynı dönemde fert başı GSYH 3 bin \$'dan 9 bin 632 \$'a erişmiştir. Bu veriler ışığında son 18 yıllık dönemde Türkiye ekonomisinin ciddi bir büyüme performansı gösterdiği ve fert başı gelirden de önemli artışlar kaydedildiği görülmektedir. Ancak, son 18 yıl bir bütün olarak değil, dönemsel olarak değerlendirildiğinde ise ekonomi politikalarına ilişkin doğru tespitler yapmamıza imkân verecek hususların daha belirgin hale geldiği görülmektedir. Aşağıdaki grafik 1'den görüleceği üzere Türkiye Ekonomisi son 18 yılda 3 farklı dönem yaşamıştır. Birinci dönem Türkiye'de 2001 Krizi sonrasında yaşanan ve

2008 yılına kadar devam eden hızlı büyüme dönemidir. Bu dönemde Türkiye Dünya'daki en hızlı büyüyen ve gelişen ekonomiler arasında yer almıştır. Ekonomi 201 milyar \$'dan 777 milyar \$ seviyesine erişmiştir. Türkiye 2018 yılı sonu itibarıyla da 780 milyar \$ düzeyinde bir büyüklüğe sahiptir. Grafikten de görüleceği üzere Türkiye Ekonomisi 2008 sonrası dönemde dalgalı bir büyüme seyri izlemiştir.

Tablo 1. Türkiye'de GSYH ve Fert başı GSYH Gelişimi (2001-2018)

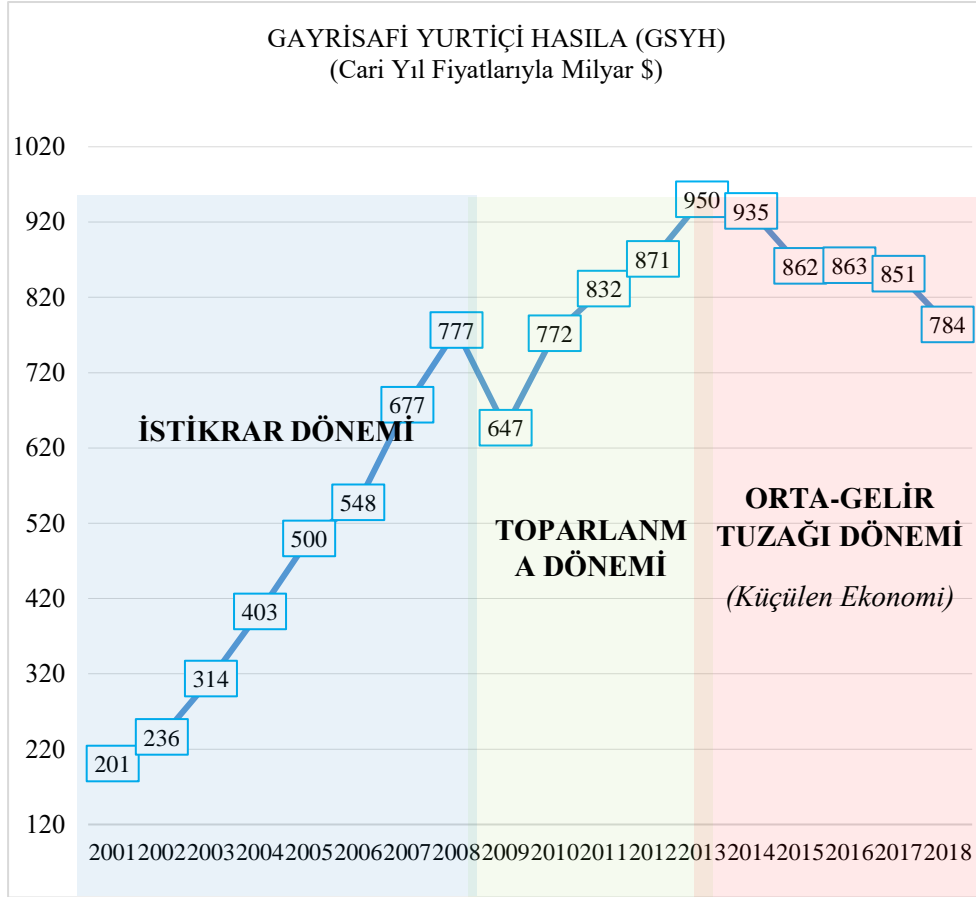
Yıl	GSYH (\$)	Yıl Ortası Nüfus	Fertbaşı GSYH (\$)	Fertbaşı GSYH (TL)
2001	200.983.084	65.166	3.084	3.766
2002	236.338.681	66.003	3.581	5.445
2003	313.791.231	66.795	4.698	7.007
2004	402.956.545	67.599	5.961	8.536
2005	499.870.611	68.435	7.304	9.844
2006	547.864.874	69.295	7.906	11.389
2007	677.428.705	70.158	9.656	12.550
2008	776.656.769	71.052	10.931	14.001
2009	646.917.289	72.039	8.980	13.870
2010	772.367.441	73.142	10.560	15.860
2011	831.698.336	74.224	11.205	18.787
2012	871.137.953	75.176	11.588	20.880
2013	950.316.390	76.148	12.480	23.766
2014	934.824.670	77.182	12.112	26.489
2015	861.886.910	78.218	11.019	29.899
2016	862.770.050	79.278	10.883	32.904
2017	851.492.710	80.313	10.602	38.680
2018	784.107.943	81.404	9.632	45.464

Kaynak: TÜİK (2019) Ulusal Hesaplar verileri kullanılarak derlenmiştir.

2008 Küresel Krizi sonrasındaki 5 yıllık dönemde Türkiye ekonomisi hızlı bir şekilde toparlanmış, 647 milyar \$'dan tarihi rekor düzeye erişerek 950 milyar \$'lık büyüklüğe erişmiştir. 2013 yılı sonrası 5 yıllık dönemde ise tam anlamıyla ekonomik durgunluk, çöküş dönemi

yaşandığı görülmektedir. 2013 yılına göre Türkiye ekonomisi yıllık bazda 170 milyar \$ küçülmüştür. Ekonomi literatüründe bu duruma bir büyüme problemi olan “Orta Gelir Tuzağı” denilmektedir.

Grafik 1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Gelişimi (2001-2018)

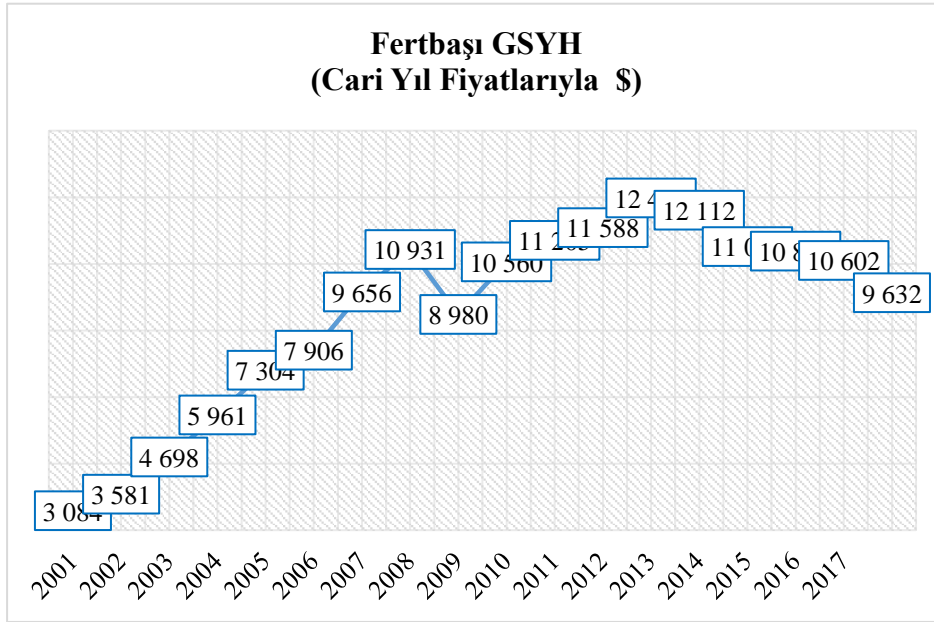

Kaynak: TÜİK (2019) Ulusal Hesaplar verileri kullanılarak yazar tarafından derlenmiştir.

“Orta Gelir Tuzağı” doğrudan kalkınma ile ilişkili bir kavramdır ve fert başı GSYH değerinin belirli bir düzeyin üzerine çıkamaması olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de fert başı GSYH değerini gösteren grafik 2’den de görüleceği üzere Türkiye’de refah düzeyi 2001-2008 döneminde ciddi bir artış göstermiştir. 2008 Küresel Kriz nedeniyle daralan Dünya Ekonomisi, Türkiye’nin ihracatını ciddi şekilde etkilemiş,

Türkiye’de sanayi kentleri bu talep daralmasından nasibini almış ve neticede Türkiye ekonomisi %16,9 küçülmüştür. Bu küçülme fert başı GSYH’a yaklaşık 2 bin \$’lık bir kayıp olarak yansımıştır. Toparlanma döneminde ise fert başı GSYH 9 bin \$ seviyelerinden tarihi bir rekor olan 12.480 \$ düzeyine erişmiştir. Son dönem (Orta Gelir Tuzağı)’de ise fert başı GSYH 2013 yılına göre yaklaşık 3 bin \$ gerileyerek 2008 seviyesine dönmüştür.

Grafik 1. Fert başı Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Gelişimi (2001-2018)

Kaynak: TÜİK (2019), Ulusal Hesaplar verileri kullanılarak yazar tarafından derlenmiştir.

Kalkınmaya ilişkin gelir dağılımı, ortalama eğitim yılı ve ortalama yaşam beklentisi göstergeleri de incelendiğinde, Türkiye’nin kalkınma yolunda önemli mesafe kaydettiği değerlendirilmektedir.

Birleşmiş Milletler belirli dönemlerde ülkelerin görece gelişmişlik düzeylerini tespit etmek amacıyla “İnsani Gelişim Endeksi” yayımlamaktadır. Bu endeks, fert başı GSYH, ortalama eğitim süresi ve

ortalama yaşam beklentisi olmak üzere 3 temel göstergeye dayanmaktadır. Birinci değişken, yaşam standardını, ikinci değişken “bilgi”yi ve üçüncü değişken ise uzun ve sağlıklı yaşamı temsil etmesi amacıyla kullanılmaktadır. Endeks kapsamında her bir ülkeye ilişkin 150 değişken yer almakta, toplumsal cinsiyetten, yoksulluğa ve çeşitli çevre göstergelerine kadar birçok boyut ile ülkelerin görece kalkınma performansları değerlendirilmektedir (UNDP, 2019). UNDP 2018 İnsani Gelişme Endeksine göre Türkiye 189 ülke arasında, İran (60), Palau (61), Seyşeller (62), Kosta Rika (63)’ün ardından 64’üncü sırada yer almaktadır. Bu endekse göre Türkiye’de ortalama yaşam beklentisi 76, beklenen eğitim süresi ise 15,2’dir. Türkiye’nin İnsani Gelişmişlik Endeksinde Umman, Karadağ, Rusya, Bulgaristan, Romanya, Belarus, Bahamalar, Uruguay, Barbados, Kazakistan gibi ülkelere göre daha düşük insani gelişmişlik düzeyinde olması dikkat çeken bir husustur.

TÜİK her yıl Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması yapmakta bunun sonuçlarını yıllık olarak paylaşmaktadır. Bu araştırma sonucunda Kalkınma göstergelerinde özel öneme sahip “GINI” Katsayısı da hesaplanmaktadır. Gini katsayısı gelir eşitsizliğini ölçmek amacıyla Lorenz Eğrisinden elde edilen bir göstergedir. Bu katsayı en yoksul yüzdelik (%5, %10, %20 vd.) kesim ile en yüksek gelire sahip yüzdelik kesim arasındaki uçurum tespit etmek amacıyla hesaplanmaktadır (Gini, 1921). Gini katsayısının düşmesi ülkede gelir dağılımında düzelme olduğu anlamına gelmektedir. Aşağıdaki tablo (1.2.)’den görüleceği üzere Türkiye gelir dağılımı 2006-2014 döneminde düzelme göstermiş, fakat 2014 yılı sonrası dönemde bozularak 2006 seviyesine geri dönmüştür.

Tablo 1. Kullanılabilir Gelire Göre Hane P80/P20 Oranı ve Gini Katsayısı (2006-2017)

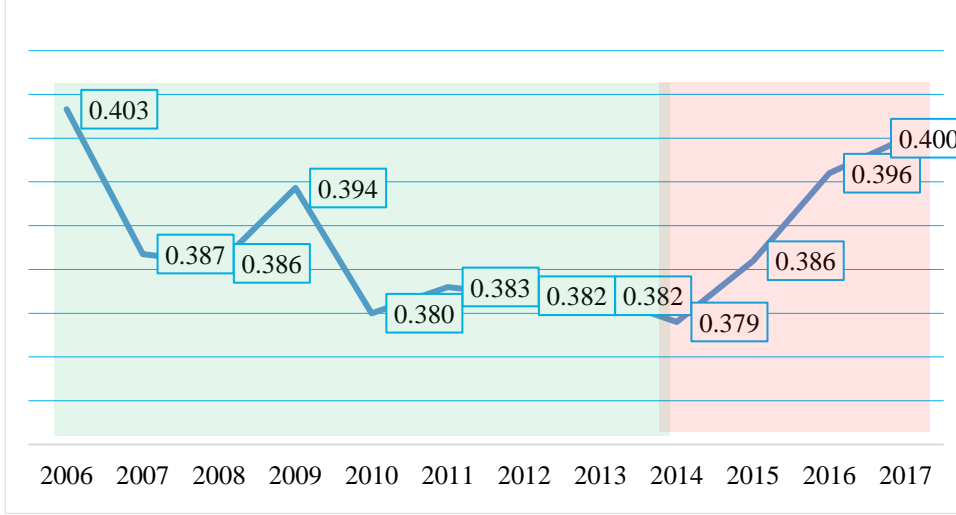
	Yıllar											
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gini Katsayısı	0,403	0,387	0,386	0,394	0,380	0,383	0,382	0,382	0,379	0,386	0,396	0,400
P80/P20 Oranı -	8,1	7,1	7,1	7,4	6,9	7,0	6,9	6,8	6,9	7,2	7,4	7,4

Kaynak: TÜİK (2019), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi.

Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere, 2006 yılına göre hane halklarının %80'ini ifade eden P80'in en zengin %20'yi ifade eden P20'ye oranı 2017 yılında azalmıştır. Bu en zengin %20'lik kesimin giderek Refahtan daha fazla pay aldığı anlamına gelmektedir.

Aşağıdaki grafik 3'ten görüleceği üzere 2006 sonrası dönemde sadece 2009 kriz yılında Gini katsayısı bozulmuş, iyileşme 2014 yılına kadar devam etmiştir. Ancak, 2014 sonrasındaki Orta Gelir Tuzağına düştüğümüz dönemde Gini katsayısı tekrar bozulma eğilimine girmiş, 2017 yılı sonunda 2006 seviyesine dönmüştür.

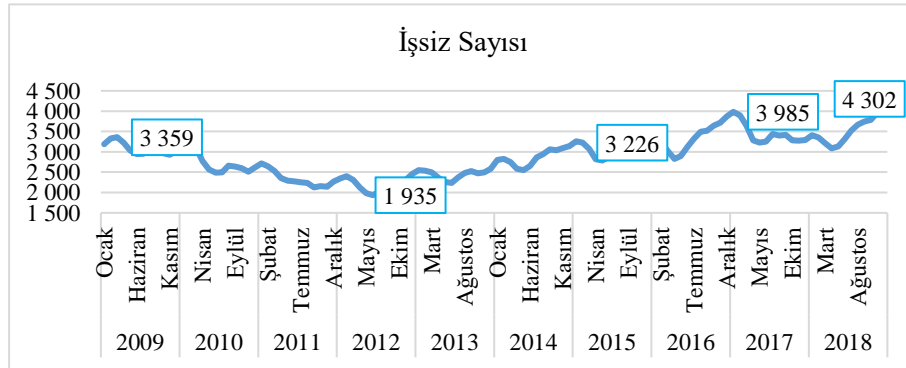
Grafik 2. Gini Katsayısındaki Değişim (2006-2017)

Kaynak: TÜİK (2019), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi

Ekonomik Büyüme ve Kalkınma arasında ulusal hesaplar bakımından refah transferini sağlayan temel hesap “İstihdam” ve “İşgücü” göstergeleridir. Çünkü üretim sektörlerinde elde edilen katma değer İşgücü Ödemeleri (L.w) ve Net işletme artığı (Kar) olarak hanehalkları ve işletmelere transfer edilmektedir. İstihdamın ve işgücü ödemelerindeki artış, o ülkede refah ve kalkınma düzeyindeki iyileşmenin bir göstergesidir. 2012 yılı 3. Çeyreğinde dönemde işsiz sayısı dip yapmış iken, 2018 yılı sonu itibarıyla tarihi rekor kırarak 4,3 milyona erişmiştir.

Grafik 3. İşsiz Sayısındaki Değişim (2009-2018)

Kaynak: TÜİK (2019), İşgücü Verileri

Yukarıdaki grafik 4 ile grafik 2 ve grafik 3.'ün gösterdiği temel sonuç Türkiye'de refah gelişimi 2013 yılı sonrasında olumsuz yönde ilerlemektedir. Türkiye'de makroekonomik iktisat politikası yönetimi ile Türkiye 2013 yılı itibarıyla limitlerine ulaşmış, bu tarihten itibaren üretim kapasitesi, istihdam, ihracat ve refah düzeyini artıramamıştır. Türkiye'nin düştüğü bu Orta Gelir Tuzağı'ndan kurtulmasının yegâne çaresinin Kalkınma Paradigmasında ciddi bir değişiklik yapılması ve Bölgesel Kalkınmaya yönelerek, kent ekonomileri ile yerel ekonomilerin güçlendirilmesi olduğu değerlendirilmektedir. Bunu sağlayabilmek içinde kent ekonomileri ile yerel kalkınmayı destekleyici Yeni Finans Modellerine ihtiyaç duyulmaktadır.

2. Türkiye'de Bankacılık Sektörü ve Yerel Ekonomilere Etkisi

Türkiye'de bankacılık piyasası finansal sistem içerisinde çok önemli bir yere sahip olduğundan ekonomik büyüme ve kalkınma açısından kritik konumda bulunmaktadır. Türkiye'de özellikle 1980'li yıllardan sonra yaşanan liberalleşme sonucunda banka sayıları hızla artış göstermiştir. Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre 2019 yılı aralık ayı itibarıyla ülkemizde 47 banka faaliyet göstermekte olup bu bankalar yurtiçinde 10.196, yurt dışında ise 70 şubesi bulunmaktadır.

2.1. Türkiye'de Bankacılık Sektörü ve Yerel Ekonomilere Etkisi

Türkiye'de Bankacılık Sektörünü içeren Finans ve Sigortacılık Sektörünün büyüklüğü 2018 yılı sonu itibarıyla 24.2 milyar \$'dır. Hizmet sektörü olarak finans sektörünün doğrudan GSYH katkısı ile Aktif Büyüklüğü karıştırılmamalıdır.

Ekim 2019 itibarıyla Bankacılık Sektörünün aktif büyüklüğü 4.32 trilyon TL düzeyindedir. Aktifler içinde krediler 2.56 trilyon TL, menkul değerler ise 621 milyar TL değerine sahiptir. Kaynaklar içinde mevduatın payı

2,42 trilyon TL, Özkaynak toplamı ise 472 milyar TL'dir. Ekim 2019 dönemi Sektörün Net Karı 41,3 milyar TL düzeyindedir (BDDK, 2019). GSYH hesaplarında Bankacılık sektörünün fonksiyonu değil, bir hizmet üretim sektörü olarak diğer sektörlerle yapmış olduğu sektörler arası ekonomik aktiviteden kaynaklanan net katkıları ile işgücü ve net işletme artışı katma değerleri dikkate alınmaktadır. Yukarıdaki veriden görüleceği üzere sektörün 1 aylık net karı 1,1 milyar \$ seviyesindedir. Aşağıdaki tablodan görüleceği üzere sektörün GSYH içindeki payı 2001 sonrası dönemde 2008 yılına kadar giderek azalmış ve %6,2'den %2,4'e gerilemiş, 2009 sonrası dönemde ise %3,1'e yükselmiştir.

Tablo 3. Bankacılık ve Finans Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Payı

	GSYH (bin \$)	J - Finans ve Sigorta Faaliyetleri Sektörü (bin \$)	Bankacılık Sektörünün GSYH içindeki Payı
2001	200.983.084	12.389.628	6,2%
2002	236.338.681	7.771.210	3,3%
2003	313.791.231	8.089.509	2,6%
2004	402.956.545	10.039.825	2,5%
2005	499.870.611	12.427.593	2,5%
2006	547.864.874	11.502.360	2,1%
2007	677.428.705	14.659.295	2,2%
2008	776.656.769	18.814.993	2,4%
2009	646.917.289	24.252.792	3,7%
2010	772.367.441	22.719.031	2,9%
2011	831.698.336	22.523.016	2,7%
2012	871.137.953	25.592.547	2,9%
2013	950.316.390	29.263.061	3,1%
2014	934.824.670	26.893.785	2,9%
2015	861.886.910	25.798.818	3,0%
2016	862.770.050	28.796.086	3,3%
2017	851.492.710	27.595.519	3,2%
2018	784.107.943	24.190.804	3,1%

Kaynak: TÜİK (2019), Ulusal Hesaplar – Üretim Yöntemiyle GSYH Tabloları

Aşağıdaki grafikten görüleceği üzere Bankacılık ve Finans sektörünün işgücü ödemeleri 2001 yılından 2013 yılına kadar düzenli artış göstermiş, 3 milyar \$ seviyesinden 12,1 milyar \$'a kadar yükselmiştir. Ancak, 2013

sonrası dönemde sektörün hem GSYH katkısında hemde işgücü ödemelerinde gerileme olduğu görülmektedir. GSYH katkısı 29,2 milyar \$'dan 5 milyar \$'lık yıllık kayıp ile 24,2 milyar \$'a, işgücü ödemeleri ise 3,5 milyar \$ kayıp ile 8,6 milyar \$'a kadar gerilemiştir. Bu durum sektörün 2013 yılı sonrasında reel sektör ve ihracatta yaşanan durgunluktan olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

3. Bankacılık Sektörünün Siirt Ekonomisine Etkisi

Siirt ilinde bankacılık ve finans sektörünün yerel ekonomideki ağırlığını tespit edebilmek amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Girişimci Bilgi Sistemi verileri kullanılmıştır. 2016 yılı sonu itibarıyla Siirt'te kayıtlı 5.222 girişimde 17.255 kişi çalışmaktadır. Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre Siirt'te 17 banka şubesi faaliyet göstermektedir. Ziraat Bankasının 6, Halkbank'ın 2, Vakıfbank'ın 1 ve 9 adette özel banka şubesi bulunmaktadır. Bu bankalarda toplam 178 personel görev yapmaktadır. Aşağıda Tablo 4'te yer verildiği üzere bu işletmelerin 2016 yılı sonu cirosu ise 4.1 milyar TL düzeyindedir. Bankacılık ve finans sektörünün büyüklüğü ise 3,8 milyon TL'dir. Bankacılık sektörünün il GSYH içindeki payının takriben %1 düzeyinde olduğu, Türkiye ortalaması olan %3,1'in oldukça gerisinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Siirt Ekonomisinin Sektörel Yapısı – Ciro ve Cirodaki Sektörel Pay (%)

SEKTÖR	Ciro (TL)	Sektörel Pay (%)
G - Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	2.002.790.993	48,52%
F – İnşaat	737.857.552	17,88%
C – İmalat	693.014.019	16,79%
H - Ulaştırma ve Depolama	393.088.443	9,52%
N – İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	66.134.377	1,60%
I - Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	60.379.281	1,46%

J - Bilgi ve iletişim	43.236.781	1,05%
Q - İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	39.267.671	0,95%
M - Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	31.188.543	0,76%
S - Diğer Hizmet Faaliyetleri	17.187.212	0,42%
P - Eğitim	12.216.749	0,30%
A - Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	11.590.826	0,28%
B - Madencilik ve Taş Ocakçılığı	8.414.359	0,20%
R - Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	6.367.652	0,15%
K - Finans ve Sigorta Faaliyetleri	3.845.545	0,09%
E - Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	1.166.919	0,03%
TOPLAM	4.127.746.923	100,00%

Kaynak: Girişimci Bilgi Sistemi Verileri. (2017). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Verimlilik Genel Müdürlüğü.

Siirt'te 2010-2018 yılları arasında kredi kullanımı (Tablo 5) 2016 yılı hariç her geçen yıl artış göstermiştir. 2010 yılında 263 milyon TL olan kredi kullanımı 2018 yılında %627 artarak 1651 milyon TL'ye çıkmıştır. Aynı yıllarda ülke genelinde artış oranı %466 olarak gerçekleşmiştir. Yine kredi türlerinin oranına bakıldığında kredilerin büyük bir oranının Tüketici Kredilerinden oluştuğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Siirt'te krediler üretken alanlar yerine hanehalkı tüketimi ve refah düzeyinin artırılmasına dönük olarak kullanılmaktadır. 2011 yılı tüketici kredileri %89,62 ile en yüksek orana ulaşmış 2016 yılında %77,68 ile de en düşük seviyede gerçekleştirmiştir. Aynı yıllarda ülke ortalaması %90'ları geçmiştir.

Tüketici kredilerinden sonraki en önemli kredi türü olarak tarım ve gayrimenkul kredileri gelmektedir. Tarım kredileri 2010 yılında 17 milyon TL iken 2018 yılında %1176 oranla artarak 200 milyon TL olarak gerçekleştirmiştir. Tabloda dikkat çeken bir diğer husus mesleki kredilerde

yaşanan düşüştür. 2014 yılında 37 milyon TL ile zirve yapan mesleki krediler sonraki yıllarda 1 milyon TL'ye kadar düşmüştür.

Tablo 5. Siirt ve Türkiye'de İhtisas Kredileri Tutarları (milyon TL)

	Kredi Türü	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
		SIIRT								
	Tarım	200	184	147	105	78	50	32	28	17
	Gayrimenkul	16	10	9	7	0	0	0	0	0
	Mesleki	1	1	0	0	37	26	17	10	8
	Turizm	1	1	1	1	0	0	0	0	0
	Diğer	71	48	53	50	7	6	7	8	6
	İhtisas Dışı Krediler	1.362	1.258	731	731	659	562	464	397	232
	Toplam	1.651	1.502	941	894	781	644	520	443	263
TÜRKİYE										
	Tarım	77.824	68.239	56.898	45.583	34.367	26.552	24.868	24.528	17.727
	Gayrimenkul	6.141	4.572	4.185	3.248	0	0	0	0	0
	Mesleki	381	376	332	265	12.684	10.434	6.925	5.541	4.914
	Turizm	3.932	3.241	2.456	1.787	512	316	335	347	166
	Diğer	70.186	58.374	48.062	38.664	38.008	16.377	14.252	13.960	10.670
	İhtisas Dışı Krediler	2.208.93	1.924.90	1.592.80	1.358.88	1.116.12	956.082	717.817	616.508	473.517
	Toplam	2.367.398	2.059.707	1.704.739	1.448.434	1.201.695	1.009.761	764.197	660.884	506.994

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, (2019), İllere ve Bölgelere Göre Krediler

Siirt bankalarında bulunan tasarruf değerleri incelendiğinde ise (Tablo 6) ortaya ilginç oranlar çıkmaktadır. Anılan dönemde resmi kuruluşların mevduatları %32 ile %47 arasında seyrederken aynı oran ülke genelinde %3,37 ile %5,48 arasında seyretmiştir. Bu oranlar bizi merkezden gelen yardımlarla geçinen bir il profiline götürmektedir. Şahsi tasarruflar %53,36 oranıyla 2010 yılında en yüksek değerine ulaşırken %40,90 ile 2012 yılında en düşük oranda gerçekleşmiştir. 2018 yılında %43,02 'si şahsi tasarruflardan oluşmaktadır. Toplam tasarrufların sadece %10'u özel kesime aittir.

Tablo 6. Siirt Bankaları 2010- 2018 yılları Mevduat Tutarları (milyon TL)

Mevduat Türü		2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
SİİRT	Resmi Kuruluşlar	368	384	340	311	273	240	170	100	81
	Ticari Kuruluşlar	82	91	81	56	51	41	28	29	33
	Tasarruf	359	360	313	253	205	161	127	109	102
	Döviz Tevdiat	128	87	44	54	29	21	23	20	24
	Diğer Kuruluşlar	42	33	35	31	27	25	19	15	12
	Kıymetli Madenler.	46	22	15	10	16	22	12	8	1
	Toplam	1.025	977	828	715	601	510	379	281	253
	TÜRKİYE	Resmi Kuruluşlar	64.437	70.035	56.501	52.768	45.935	47.763	39.858	32.128
Ticari Kuruluşlar		232.881	237.745	218.274	173.439	164.009	148.115	125.896	105.803	114.218
Tasarruf		636.540	548.771	479.967	411.750	373.973	330.986	293.590	270.643	241.874
Döviz Tevdiat		887.233	690.661	562.278	488.411	352.811	311.384	218.538	210.215	171.105
Diğer Kuruluşlar		59.809	46.961	46.381	40.373	41.557	33.097	34.737	29.584	30.786
Kıymetli Madenler.		32.637	19.488	14.251	9.143	12.839	16.395	14.345	10.612	1.917
Toplam		1.913.537	1.613.661	1.377.652	1.175.884	991.124	887.740	726.964	658.985	585.992

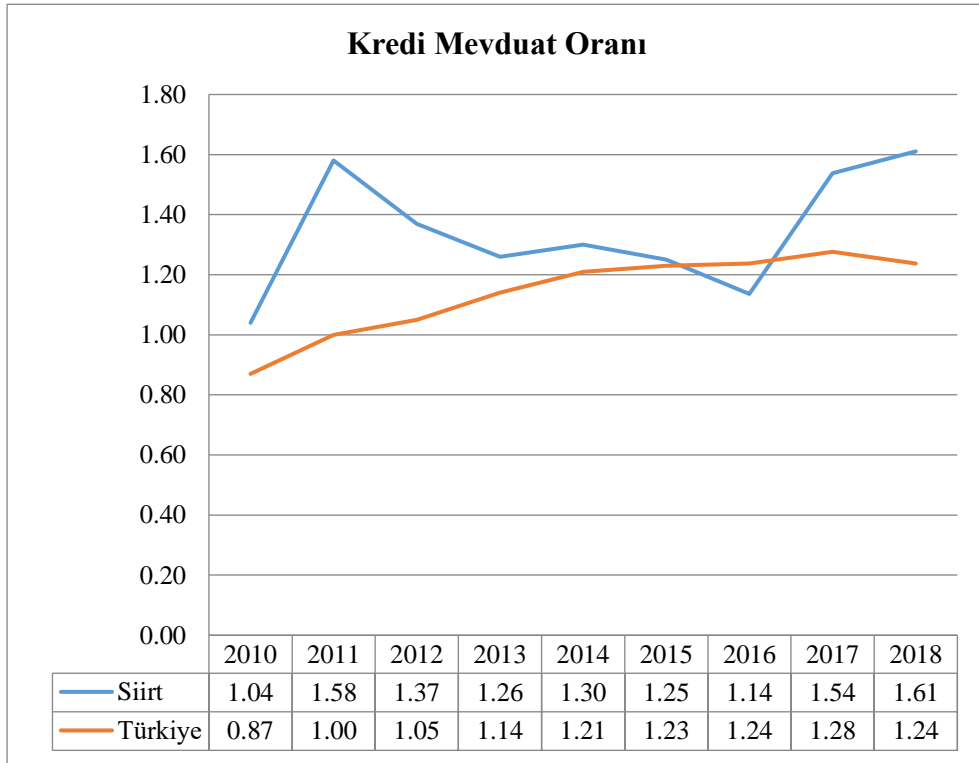
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (2019), İllere ve Bölgelere Göre Mevduat

Söz konusu dönemde dikkat çeken bir başka unsurda döviz ve kıymetli maden hesaplarında yaşanan aşırı artıştır. 2010 yılında 24 milyon TL olan döviz hesabı sekiz yıl sonra 128 milyon TL'ye, yine 2010 yılında 1 milyon TL olan kıymetli maden hesabı 46 milyon TL'ye çıkmıştır. Gerek Siirt özelinde gerekse ülke genelinde döviz ve kıymetli maden hesaplarındaki artışın son yıllarda gerek altın gerekse döviz piyasasında yaşanan aşırı artışlardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

İlin ekonomisine ilişkin önemli göstergelerden birisi olan Kredi/Mevduat oranı bakımından Siirt Türkiye ortalamasının oldukça gerisindedir. 2018 yılında Türkiye'de Kredi/Mevduat oranı 1,24 iken Siirt'te bu oran 1.61'dir.

Söz konusu dönem içerisinde Siirt sadece 2016 yılında 1,14'lük oranla Türkiye ortalamasının altında kalırken, diğer yıllarda her zaman ülke ortalamasının çok üstünde kalmıştır. Aşağıda Grafik 5'te izlenebilecek duruma göre ilin sahip olduğu tasarrufun çok ötesinde borçlandığı, kullandığı kredileri üretken alanlara yönlendirmediği görülmektedir.

Grafik 5. Siirt ve Türkiye’de Kredi/Mevduat Oranları

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (2019) verileri kullanılarak üretilmiştir.

Aşağıda yer verilen Tablo 7 doğrultusunda Siirt bankalarındaki hesap sayılarına bakıldığında ise resmî kurumların mevduat tutarındaki üstünlükleri hesap sayısında kaybolmaktadır. Hesap sayısında en yüksek oran yıllar içerisinde %87-%90 arasında tasarruf hesaplarından oluşmaktadır. Bu hesapları ticari hesaplar, döviz hesapları ve kıymetli maden hesapları takip etmektedir.

Mevduat hesapları içerisinde oransal olarak en büyük artış kıymetli maden hesaplarında yaşanan artışlardır. 2010 yılında Siirt'te 555 kıymetli maden hesabı bulunurken 2018 yılında bu sayı 10.629'a yükselmiştir. Yine 1143 olan resmi kuruluş hesabı 8 yılda 5.193'e çıkmıştır.

Tablo 71. Siirt Bankaları 2010- 2018 yılları Hesap Sayıları

	Hesap Türü	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	SIIRT	Tasarruf	211.428	238.810	253.134	277.747	274.911	286.802	314.882	351.087
Resmi Kuruluşlar		1.163	1.626	3.314	4.145	4.906	2.040	1.834	4.674	5.193
Ticari Kuruluşlar		7.236	8.572	10.461	12.952	13.703	13.422	16.123	14.565	14.856
Döviz Tevdiat		12.761	13.895	11.431	10.603	10.201	12.034	13.232	15.900	20.645
Diğer Kuruluşlar		782	1.618	1.605	1.751	1.799	1.376	1.088	1.769	1.843
Kıymetli Madenler.		555	985	2.489	4.251	4.900	5.732	6.762	7.941	10.629
Toplam		233.925	265.506	282.434	311.449	310.420	321.406	353.921	395.936	433.255
TÜRKİYE		Tasarruf	99.776.315	111.991.002	113.926.667	123.553.921	129.321.680	136.042.561	148.447.240	163.405.572
	Resmi Kuruluşlar	269.770	388.513	417.731	438.919	453.803	483.247	492.969	513.104	562.992
	Ticari Kuruluşlar	6.716.967	7.828.252	8.735.136	10.126.168	10.458.497	10.662.352	13.022.090	11.415.973	10.795.654
	Döviz Tevdiat	12.028.836	13.395.207	12.660.639	12.682.879	12.978.021	13.861.770	15.678.435	16.694.493	19.772.175
	Diğer Kuruluşlar	495.749	640.183	674.302	705.464	730.038	771.023	708.602	758.976	802.390
	Kıymetli Madenler.	397.184	745.498	1.443.355	2.199.778	2.426.825	2.579.749	3.173.665	3.732.175	4.819.627
	Toplam	119.684.821	134.988.655	137.857.830	149.707.129	156.368.864	164.400.702	181.523.001	196.520.293	215.838.926

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (2019), İllere ve Bölgelere Göre

Mevduat

SONUÇ

Türkiye ekonomisi son 1960 yılından beri dünyanın sayılı ekonomileri arasındadır. Dünya ülkeleri arasındaki sıralamadaki en yüksek yerini 12nci sıra olarak 1960 yılında almış olup en kötü yerini ise kriz yılı olan

1994 yılında 22nci sıraya gerileyerek yaşamıştır. Sıralamadaki yeri ara ara değişse de ülkemiz her zaman dünyanın en iyi ilk 20 ekonomisi içerisinde yer almıştır.

2008 Küresel Krizi sonrasındaki 5 yıllık dönemde Türkiye ekonomisi hızlı bir şekilde toparlanmış, 647 milyar \$'dan tarihi rekor düzeye erişerek 950 milyar \$'lık büyüklüğe erişmiştir. 2013 yılı sonrası 5 yıllık dönemde ise tam anlamıyla ekonomik durgunluk, çöküş dönemi yaşandığı görülmektedir. 2013 yılına göre Türkiye ekonomisi yıllık bazda 170 milyar \$ küçülmüştür.

Ülkemiz özellikle son 17 yılda ekonomik olarak çok büyük atılımlar yaşamıştır. 2001 yılındaki krizden sonra uygulanan yapısal reformlar sıkı bir şekilde uygulanmış, bunun sonucunda ise ekonomimiz 2008 yılında 4 kat büyümüştür. 2008 yılındaki küresel krizden ülkemizde etkilenmiş fakat kısa sürede toparlanarak 2013 yılında 950 milyar USD ile tarihinin en büyük ekonomik büyüklüğüne ulaşmıştır.

Türkiye ekonomisi cari yıl dolar (\$) fiyatlarıyla 2001-2018 döneminde 201 milyar \$'dan 784 milyar \$'lık büyüklüğe erişmiştir. 18 yıllık dönemde ülke (yıl ortası) nüfusu da 61.1 milyondan 81.4 milyona yükselmiştir. Aynı dönemde, ülke ekonomisi net yıllık bazda 583 milyar \$ büyümüş, buna karşın nüfus artışı da 16,3 milyon kişi artmıştır. Ekonomik büyümenin nüfus artışından önde olması refah gelişiminin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu durum, fert başı GSYH değerlerine de yansımış, aynı dönemde fert başı GSYH 3 bin \$'dan 9 bin 632 \$'a erişmiştir. Bu veriler ışığında son 18 yıllık dönemde Türkiye ekonomisinin ciddi bir büyüme performansı gösterdiği ve fert başı gelirden de önemli artışlar kaydedildiği görülmektedir. Ancak, son 18 yıl bir bütün olarak değil, dönemsel olarak değerlendirildiğinde ise ekonomi politikalarına ilişkin doğru tespitler yapmamıza imkân verecek hususların

daha belirgin hale geldiği görülmektedir. Türkiye Ekonomisi son 18 yılda 3 farklı dönem yaşamıştır. Birinci dönem Türkiye’de 2001 Krizi sonrasında yaşanan ve 2008 yılına kadar devam eden hızlı büyüme dönemidir. Bu dönemde Türkiye Dünya’daki en hızlı büyüyen ve gelişen ekonomiler arasında yer almıştır. Ekonomi 201 milyar \$’dan 777 milyar \$ seviyesine erişmiştir. Türkiye 2018 yılı sonu itibarıyla da 780 milyar \$ düzeyinde bir büyüklüğe sahiptir.

Son 6 yıldır ekonomide yaşanan küçülme finans sektöründe de yaşanmış, bankalarda 2014 yılında 200 bin kişi istihdam edilirken 2018 yılında bu rakam 192 bine kadar düşmüştür. Onun yanında bankacılık sektörü GSYH içerisinde 3,6 ile 2,1 oranında gidip gelen bir orana sahiptir.

Siirt ili özelinde ise bankacılık faaliyetleri 17 banka şubesiyle verilmekte olup bu şubelerin Siirt GSYH’na katkıları %1 seviyesindedir. Ülke seviyesi %3,1 olduğundan Siirt’te yeterince katkı sağlanamamaktadır. Kredi hacimlerine bakıldığında ise şehirde kredilerin %80’i civarında tüketici kredilerine harcanmakta, üretim alanlarına kullanılan krediler çok düşük meblağlarda kalmaktadır.

Bölgede yatırım yapmayı cazip hale getirecek yeni finansman modellerinin uygulanması gerekmektedir. Paranın maliyeti olarak ifade edebileceğimiz faizler reel olarak bu bölgeler için oldukça yüksektir. Bankacılık ve finans sektörünün devlet garantisi kapsamında bu bölgelerdeki girişimlere daha uygun şartlarda finansman imkânları sağlaması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J. A. (2001). The colonial origins of comparative development: An empirical investigation. *American economic review*, 91(5), 1369-1401.
- Avrupa Birliği (2019). European system of national and regional accounts - ESA 2010. Avrupa Birliği İstatistik Ofisi - EUROSTAT: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/European_system_of_national_and_regional_accounts_-_ESA_2010, E.T.: 19.11.2019
- BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörünün Konsolide Olmayan Ana Göstergeleri. Haber Bülteni: <https://www.bddk.org.tr/BultenAylik/tr/Home/HaberBulteni>. E.T.: 10.12.2019
- Cengiz, V. (2008). Keynesyen Ve Monetarist Görüşte Parasal Aktarım Mekanizması: Bir Karşılaştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (1), 115-127.
- Friedman, M. (1953). *Essays in Positive Economics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gini, C. (1921). Measurement of inequality of incomes. *The Economic Journal*, 31(121), 124-126.
- GTHB. (2018). Siirt İli Tarımsal Yatırım Rehberi. Ankara: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *American Economic Review*, 45, 1-28.
- Lucas, R. E. (1988). On The Mechanics of Economic Development. *Journal of Monetary Economics*, 22, 3-42.
- North, D. (1991). Institutions. *The Journal of Economic Perspectives*, 5(1), 97-112.
- OECD. (2009). *How Regions Grow: Trends and Analysis*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- OECD. (2019). National Accounts. Organisation for Economic Co-operation and Development: <http://www.oecd.org/sdd/na/>. E.T.: 19.04.2019
- Romer, P. M. (1986). Increasing Returns and Long-Run Growth. *The Journal of Political*, 95(5), 1002-1037.
- Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. *The Journal of Political*
- Schumpeter, J. (1939). *Business Cycles: A Theoretical, Historical, and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. New York ve London: McGraw-Hill.
- Schumpeter, J. (1947). The Creative Response in Economic History. *The Journal of Economic History*, 7(2), 149-159.
- SÇDR. (2018). Siirt İli Çevre Durum Raporu 2017 Yılı. Siirt: Siirt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- Siirt Valiliği (tarih yok). İlimiz. <http://www.siirt.gov.tr>: <http://www.siirt.gov.tr/ilimiz>. E.T.: 12.02.2019
- TÜİK. (2019, 10, 19). Türkiye İstatistik Kurumu. Ulusal Hesaplar - Dönemsel Hesaplar: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1105 adresinden alınmıştır
- TÜİKb. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do#>. E.T.: 12.12.2019
- TÜİKc. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30677>. E.T.: 4.10.2019

- TÜİKd. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do#>. E.T.: 04.09.2019
- TÜİKe. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do#>. E.T.: 11.09.2019
- TÜİKf. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> adresinden alınmıştır. E.T.: 15.11.2019
- TÜİKg. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do> adresinden alınmıştır. E.T.: 15.12.2019
- Türkiye Bankalar Birliği. (2019). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği. https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/1105/Banka_Calisan_ve_Sube_Sayilari-Aralik_2018.pdf. E.T.: 2019
- TÜRSAB. (2019). Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği. <https://www.tursab.org.tr>: <https://www.tursab.org.tr/istatistikler/turistik-tesis-isletmeler>. E.T.: 10.11.2019
- UNDP. (2019). Human Development Index (HDI). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>. E.T.: 19.04.2019
- United Nations. (2019). Systems of National Accounts. Department of Economic and Social Affairs - Statistical Division: <https://unstats.un.org/UNSD/nationalaccount/sna.asp>. E.T.: 19.04.2019
- Veblen, T. (1919). The Place of Science in Modern Civilization and Other Essay. New York: Huebsch.